МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ISSN 2219-2654

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

Збірник наукових праць

№1(36) 2015

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ
№ 1(36) 2015

THEORETICAL AND APPLIED PROBLEMS OF PSYCHOLOGY
№ 1(36)2015

Збірник наукових праць

Collection of scientific works

Засновано у 2001 році

It was founded in 2001

Засновник:
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

The founder is
Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University

Журнал зареєстровано Міністерством юстиції України
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 15358-3930Р
від 05.06.09

Registered by the Ministry of justice of Ukraine
Registration certificate
КВ № 15358-3930Р dated 05.06.09

Збірник наукових праць включено до Переліку наукових видань ВАК України відповідно постанови Президії ВАК України №1-05/4 від 26.05.2010 (Бюлетень ВАК України № 6, 2010 р.), в якому можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з психології.

ISSN 2219-2654

Голова редакційної колегії збірника:
Завацька Н.Є., доктор психологічних наук, професор

Редакційна колегія збірника:
Блинова О.С., д.психол.н., проф.; Борисюк А.С., д.психол.н., проф.; Бохонкова Ю.О., д.психол.н., доц. (заступник голови); Бочелюк В.Й., д.психол.н., проф.; Гарькавець С.О., д. психол. н., проф.; Карамушка Л.М., член-кор. НАПН України, д.психол.н., проф.; Ковальчук З.Я., д.психол.н., проф.; Лешек Фредерік Коженьовський, д.психол.н., проф. (Краків, республіка Польща); Ложкін Г.В., д.психол.н., проф.; Максименко С.Д., дійсний член НАПН України, д.психол.н., проф.; Нагорний Б.Г., д.соц.н., проф.; Пілецька Л.С., д.психол.н., доц.; Альфред Прітц, д.психол.н., проф. (Відень, Австрійська республіка); Скребець В.О., д.психол.н., проф.; Соловьов О.В., д.психол.н., доц.; Суханцева В.К., д.філос.н., проф.; Тоба М.В., д.психол.н., доц.; Чернобровкін В.М., д.психол.н., проф.; Швалб Ю.М., д.психол.н., проф.; Щербан Т.Д., д.психол.н., проф.

Відповідальний секретар: Тоба М.В., д.психол.н., доц.

В збірник увійшли статті вчених у галузі психології, докторантів, аспірантів, здобувачів, магістрантів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля та вищих навчальних закладів України за тематиками «Соціальна психологія», «Загальна психологія», «Педагогічна психологія», «Вікова психологія», «Психологія управління», «Медична психологія» та ін.

Статті прорецензовані членами редакційної колегії.

Збірник підготовлено кафедрою соціальної та практичної психології та кафедрою психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (протокол № 3 від 11.12.2014 р.).

Матеріали друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

© Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2015
© Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University, 2015

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....308
Провоторова Н.В.
КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ЯК ЧИННИК ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ 314
Продан О.О.
АНАЛІЗ СТРУКТУРИ САМОУСВІДОМЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІЗНАННЯ СВОЇХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК..... 322
Пустовалов І.В.
РОЛЬ СІМЇ ПОВТОРНОГО ШЛЮБУ У РОЗВИТКУ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ.....331
Ружицька М. С.
ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХ І ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ.....340
Сербін Ю. В.
ВПЛИВ КОНФЛІКТІВ НА НАВЧАЛЬНУ МОТИВАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....350
Сірко Р.І.
ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....356
Соловьев О.В.
ЧЕЛОВЕЧЕСКАЯ ПСИХИКА В «ПРОСВЕТЕ» СОЦИАЛЬНОЙ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ (ИЛИ О НЕНОВИЗНЕ В НОВИЗНЕ) 362
Ставицький О.О.
ОЦІНКА СТУДЕНТАМИ ВІДНОСИН БЛИЗЬКИХ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДИЗОВАНИМИ.....368
Терещенко А.М.
ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ТА ОПТИМІЗМУ ОСОБИСТОСТІ.....373
Тоба М.В.
ДІАЛОГОВИЙ ФОРМАТ ВЗАЄМОДІЇ В НОВОМУ ЛІНГВІСТИЧНО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ.....379
Щербакова О.О.
ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКАДЕМІЧНО ЗДІБНИХ УЧНІВ В УМОВАХ МЕРИТОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ.....385
Ягіяєв І. І.
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У САМОПРОГОЛОШЕНИХ АТЕЇСТІВ: ЗНАЧЕННЯ НАТУРАЛІСТИЧНИХ ВІРУВАНЬ.....393
Яремчук В. В.
ВПЛИВ РІЗНИХ МОДЕЛЕЙ СІМ'Ї НА ДЕВІАНТНУ ПОВЕДІНКУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....400
Тригуб Г.В.
СУЧАСНА НЕЙРОЛІНГВІСТИКА У ВИВЧЕННІ ПРОБЛЕМИ КРИТИЧНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....407

УДК 159.963.9.163

Сірко Р.І.

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В статті досліджуються проблеми професійної підготовки спеціалістів з практичної психології до екстремальної діяльності у вищих навчальних закладах. Аналізується зміст, цілі та мета підготовки; характеризуються її принципи, програми та методи.

Ключові слова: *навчальна програма, екстремальна психологія, стресовий стан, декструкти психіки, професійно-екстремальна підготовка.*

Постановка проблеми. В сучасних концепціях модернізації вищої освіти визначена основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого спеціаліста відповідного профілю. В той же час вчені визнають кризу вищої освіти, ознаки якої наступні: відсутність наукової і методичної бази для підготовки спеціалістів, яких потребують нові умови життя та виробництва; технократицизм мислення і недооцінка гуманітарної культури; авторитарний характер управління освітою; низька оплата праці фахівців з вищою освітою; відсутність попиту на професіоналізм; недостатній рівень підготовки викладацького складу; недосконалий зміст програм. Сучасному виробництву потрібні не просто виконавці, які є носіями знань, а спеціалісти – новатори, що здатні конструювати нові знання та уміння. У зв'язку з цим повинна замінитися стратегія підготовки фахівця з вищою освітою і потрібно переробити зміст професійного навчання.

Підвищеної уваги сьогодні вимагають екстремальні ситуації в Україні, тому що збільшується їх кількість та рівень складності. Катастрофічні, воєнні, техногенні та природні явища загрожують нормальному функціонуванню економіки та життєдіяльності людини, призводять до гострих психічних захворювань та розладів нервової системи. Саме тому виникає потреба працівників, які б кваліфіковано надавали психологічну допомогу конкретному індивіду в стресових умовах життєдіяльності. Це викликає необхідність проведення відповідних заходів за двома основними напрямками: підготовка більшої кількості шатних фахівців-психологів, які б могли надати кваліфіковану допомогу населенню; зміна існуючих підходів до організації та проведення форм навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми якості фахової підготовки є предметом особливої уваги представників різних наук. Розглядаються проблеми професійної підготовки спеціаліста до різних видів діяльності. Розробляються шляхи гуманітаризації, фундаменталізації та індивідуалізації вищої освіти, що має велике значення в професійній підготовці. Аналіз літературних джерел показав, що проблемі фахівця, задіяного в екстремальних умовах діяльності приділяється недостатня увага [1,2,3,4,5,8,11,12]. Дослідник психолого-педагогічних проблем військової діяльності М.Й.Варій професійну підготовку трактує як процес ефективної підготовки до виконання завдань у мирний і воєнний час [1]. Інші дослідники процес фахової підготовки розглядають як систему заходів з навчання і виховання, які забезпечують своєчасну готовність до діяльності; систему цілеспрямованої роботи з людиною проблема [6,7,9,10,11]. На думку М.Козяра, спеціаліста з екстремальної педагогіки, підготовка до діяльності повинна розглядатися як цілісний педагогічний процес, що включає виховання, навчання, розвиток, морально-психічну підготовку, самовиховання, самоосвіту та формування, окремі види підготовки; процес підготовки професіонала і його розвиток; розвиток колективу [2, с.105]. Розглядаючи професійну підготовку О.М.Стояренко визначає її як педагогічну систему, яка розв'язує триєдине завдання: навчання, виховання,

розвиток. На думку цитованого автора домагається успіху той, хто знає, може, хоче і здатний досягти потрібного [6, с.258].

У той же час проблемі підготовки практичного психолога відводиться недостатнє місце в психолого-педагогічній літературі. Існують лише окремі дослідження, в яких ставиться дана проблема [12,13,15]. На сьогоднішній день відсутній системний підхід до підготовки психолога, не розроблені концептуально-дидактичні і змістовно-операційні положення щодо формування змісту предметів і курсів підготовки фахівців; у методологічному плані погано представлена психологічна практика; недостатня якість практично-прикладних знань, які він отримує у навчальному закладі; при формуванні навчальних планів не в повній мірі враховуються сучасні інтерактивні технології; не розроблена психограма професії «психологія діяльності у особливих умовах»; майже не вивчені функції психолога при професійно-екстремальній діяльності.

Метою статті є розробка теоретико-методологічних засад професійної підготовки студентів-психологів для діяльності в особливих умовах.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз існуючих наукових розробок, узагальнення власного досвіду з практики підготовки психологів для діяльності в особливих умовах.

Результати дослідження. Професійна підготовка психологів до екстремальних умов діяльності являє собою комплексний вид підготовки, який поєднує професійне вивчення дисциплін у класичних університетах зі спеціальним навчанням, поєднаним зі специфікою діяльності у екстремальних умовах, коли психологу-практику приходиться надавати психологічну допомогу при аваріях та катастрофах різного характеру, пожежах, землетрусах, збройних конфліктах, радіаційній, хімічній і бактеріологічній небезпеках.

Обґрунтовуючи методичну систему професійної підготовки практичних психологів до діяльності в екстремальних ситуаціях ми виходили з положення, що вона у структурному плані являє собою складне взаємозалежне і взаємодіюче поєднання сукупності елементів загальних і спеціальних видів підготовок, які виконують певні завдання, мають певний зміст, цілі, умови, організаційні форми, методи та прийоми, методики, зв'язки між ними, засоби і функції, педагогічні технології, які забезпечують формування професійної готовності до діяльності в екстремальних умовах. Специфічними особливостями професійної підготовки психологів до діяльності в надзвичайних ситуаціях є наявність інтегративних, структурних та методично-генетичних зв'язків; координація і субординаціє елементів: особливі механізми управління; наявність самостійних методичних підсистем всіх видів підготовки; розвиток як підсистем, так і методичної системи в цілому. Зв'язки між окремими елементами в структурі професійної підготовки розкривають взаємозалежність різних видів підготовки, міжпредметні відносини, їх доцільність та необхідність, зв'язки між навчанням і розвитком, між методами, методиками і технологіями навчання та методами управління, його специфічними механізмами.

Методична система професійної підготовки практичних психологів до діяльності в екстремальних умовах спрямована на формування екстремально-професійної та психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях. Методична система підготовки фахівців-психологів має відповідати таким умовам: організаційним, що забезпечують послідовність подачі дисциплін в навчальному процесі, враховуючи підготовленість курсантів та студентів та наявність матеріально-технічних засобів; змістовно-процесуальним, що досягаються наступністю змісту форм і методів при здійсненні різних видів підготовки; гуманістичним, що формує у спеціаліста психолога загальнолюдські цінності, моральні норми, загальну культуру та національну самосвідомість; психологічним, що сприяє розвитку різних підструктур психіки, їх адаптивних підсистем, контрольно-емоційної, інтелектуальної та вольової сфер; соціально-психологічним, які сприяють створенню соціально-психологічного клімату у студентських

групах, формування комунікативних умінь та навичок, що допоможе майбутньому фахівцю не тільки адаптуватися у рятувальних колективах, а також корегувати процес спілкування при наданні психологічної допомоги.

Змістовна сторона професійної підготовки спеціаліста закладається у відповідні навчальні дисципліни, виховні та практичні заходи, навчальні плани і програми, порадники і настанови, в яких знаходить своє відображення зміст навчання, виховання і формування майбутнього спеціаліста-психолога.

Одним з елементів системи підготовки практичного психолога є її цілі і мета. Цілі як елемент системи підготовки практичного психолога спрямовані на професійний розвиток фахівця, його підготовленості до діяльності як в екстремальних ситуаціях, так і в звичайних умовах.

Мета фахової підготовки психолога до діяльності в надзвичайних умовах це, перш за все, функціональне вдосконалення розумової і фізичної діяльності; по-друге, формування високого рівня підготовленості до діяльності; по-третє, набування знань, умінь і навичок з управляння актуальним психічними станами та їх корекцію населення, що побувало в зоні ризику; по-третє, формування комунікативних умінь та оволодіння методами розвитку психічних процесів; по-п'яте, набування знань в психотерапії, безпеки життєдіяльності, медичній підготовці.

Одним із структурних елементів системи професійної підготовки є її методологічні принципи. Огляд літературних джерел та аналіз практичної роботи психологів в системі ДСНС дозволив нам розробити нижченаведені наступні принципи системи професійної підготовки психологів.

Принцип створення умов підготовки, максимально наближених до реальних екстремальних ситуацій, полягає у формуванні уміння та досвіду їх подолання. З цією метою ми використовували моделювання загроз у спеціально-організованому психолого-тренувальному центрі, де створювали труднощі, щоб викликати у студентів і курсантів психічне напруження та негативні емоційні стани. Дуже важко, практично неможливо в учбовому процесі змоделювати ситуацію, в який би можна було зафіксувати зміни у пізнавальній, емоційній, вольовій та мотиваційних сферах студентів та курсантів. Розроблена нами методика використана в даному центрі дала можливість діагностувати і корегувати деструкти психіки курсантів та студентів.

Принцип системності і цілісності професійної підготовки, який забезпечує послідовність, паралельність і взаємозв'язок форм, методів, технологій різних видів підготовки. Цей принцип визначає технологію розвитку професійної підготовленості, добір змісту предметів, розробку навчальних програм і планів, підготовку навчальних посібників і методичних рекомендацій. У зв'язку з цим виникає проблема підготовки самих викладачів, заступників начальників курсів по виховній роботі, підвищення кваліфікації практичних психологів ДСНС. Нами були розроблені та апробовані освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма, навчальний план підготовки психологів, програми підвищення кваліфікації діючих психологів, де значна увага приділялась спеціалізованим авторським навчальним курсам, спрямованим на підготовку психолога ризико-небезпечних професій.

Принцип відповідальності полягає в формуванні реалістичного ставлення до труднощів екстремальної діяльності та позитивної мотивації до неї, почуття обов'язку, у вихованні віри в себе, розвитку вольових якостей, емоційної стійкості, здатності відгородитися від травмуючих чинників. Нами були розроблені розвиваючі тренінги, спрямовані на підвищення комунікативних вмінь та навичок, на профілактику адиктивної поведінки та емоційного вигорання, на корекцію психоемоційних станів.

Принцип зворотного зв'язку, який полягає у постійному вивченні особистості курсантів та студентів та врахуванні результатів цього аналізу в подальшій професійній підготовці, що дозволить розробити необхідні методи корекції. В рамах психологічного супроводження навчального процесу були розроблені картки психологічного

супроводження та досліджені індивідуально-психологічні характеристики курсантів та студентів психологів з метою їх врахування в майбутній професійній діяльності.

Принцип інтенсифікації методики екстремально-професійної підготовки, який вимагає врахування нових досягнень науки і техніки та активного її втілення. Згідно цього принципу нами були введені в навчальний процес нові форми, методи і способи, що забезпечило ефективність функціонування системи фахової підготовки. Так, нами були розроблені та втілені в практику психотренінги, рольові ігри та практичні навчання, де відпрацьовувались на практиці особливості діяльності в зоні надзвичайних ситуацій.

Принцип адекватної оцінки, придатності і підготовленості до дій в екстремальних умовах. Цей принцип базується на положеннях професійного психологічного відбору, що дає можливість визначити його методологію, методику проведення, організаційні форми і дозволить оцінити професійну придатність особистості до діяльності в екстремальних умовах. Нами була розроблена та апробована програма психологічного професійного відбору кандидатів на навчання, яка спрямована на вивчення професійної придатності.

Принцип динамічності, який полягає в періодичному проведенні комплексного дослідженні на всіх етапах професійної підготовки, що дозволить отримати інформацію про особливості діяльності та сформовані установки на професію «Я-психолог» та спрогнозувати подальший професійний розвиток. Нами були розроблена «Анкета психолога ДСНС», яка була апробована і розповсюджена серед працюючих психологів ДСНС та викладачів профілюючих кафедр Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, Львівського державного університету внутрішніх справ та Львівського Національного університету імені Івана Франка, у який вивчалась специфіка діяльності та запити щодо покращення підготовки практичних психологів для ризиконебезпечних професій.

Принцип зв'язку теорії та практики професійної діяльності, згідно якого в процесі професійної підготовки майбутній фахівець засвоює теоретичні знання щодо діяльності в екстремальних умовах та відпрацьовує отримані вміння та навички на практиці. Нами був розроблений комплекс навчальних практик, де майбутні психологи мали змогу ознайомитися з професійною діяльністю психолога ДСНС та системи освіти, з психічними розладами, які виникають під час надзвичайних ситуацій.

Принцип науковості, який полягає у формуванні у фахівців психологів наукових знань про екстремальні явища та організацію системи екстремально-професійної підготовки. Згідно цього принципу психолог повинен отримати знання про надзвичайні ситуації їх види, форми, кризи, методи і способи екстремально-професійної діяльності та управління емоційними станами в цій ситуації. З цією метою в систему підготовки психолога практика були введені спеціальні курси, в яких розглядались теоретичні поняття діяльності спеціаліста ризико-небезпечних професій.

Принцип неперервності і наступності, який забезпечує єдність етапів та видів професійної підготовки її завдання та організації. В процесі підготовки фахівця-психога ми виділяємо: загально-теоретичну підготовку, спеціально-теоретичну [базову] підготовку та професійно-екстремальну підготовку.

Принцип продуктивності, який заключається у наданні особистості можливості творчого вдосконалення, самостійності, вибору завдань. З цією метою курсанти і студенти залучаються до конкурсів наукових робіт, олімпіад університетського та державного рівня серед студентів психологів.

В освітніх технологіях розглядається методологія методи програми і процедури навчальної діяльності. Але освітні технології підготовки психологів на сьогоднішній день розроблені не достатньо. Завданням психологічної підготовки майбутніх фахівців ризико-небезпечних професій є формування емоційної стійкості та адаптованості до психотравмуючих факторів діяльності. Це завдання може бути вирішене в результаті отримання психологічних знань та психоакцентованих методів навчання, навичок

оволодіння способами управління своїми психічними станами. Але, як показує аналіз програм підготовки курсантів спеціалізованих вузів і працівників системи ДСНС на сьогоднішній день їх соціально психологічне забезпечення недостатнє, тому потрібно соціально-психологічну службу, яка здійснює соціально-психологічний супровід, забезпечити новими технологіями, які мали б ухил не тільки у класичну психологію але й у психіатрію, медицину та практичну роботу

Висновки. Професійна підготовка практичних психологів до діяльності у екстремальних ситуаціях у структурному плані являє собою складне взаємозалежне і взаємодіюче поєднання сукупності елементів загальних і спеціальних видів підготовок, таких як: загально-теоретична, спеціально-теоретична, професійно-екстремальна підготовки. Ці види підготовки виконують певні завдання, мають певний зміст, цілі, умови, організаційні форми, методи та прийоми, методики, зв'язки між ними, засоби і функції, педагогічні технології, які забезпечують формування професійної готовності до діяльності в екстремальних умовах.

Література

1. Варій М.Й., Козяр М.М., Коваль М.С. Військова психологія і педагогіка: Посібник/ За заг.ред.М.Й.Варія. – Львів: Вид-во «Сполом», 2003. – 624с.
2. Козяр М.М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях. – Львів: «СПОЛОМ», 2004. – 376с.
3. Лебедев В.И.Личность в екстремальных условиях. – М.: Политиздат, 1989. – 304 с.
4. Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации. – М.: Изд-во Ексмо, 2005. – 960с.
5. Самонов А.П., Вяткин Б.А. Психологическая подготовка пожарных. – Пермь: Кн. изд-во, 1975.- 47с.
6. Столяренко А.М. Экстремальная психопедагогика. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2002. – 607с.
7. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник / За заг.ред.В.П.Садкового. – Х.:УЦЗУ. 2009. – 244с.
8. Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 315с.
9. Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ: Навчально-методичний посібник / За ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.
10. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: [навчальний посібник]/ Микола Андрійович Кришталь. – Черкаси: Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобіля, 2011. – 226с.
11. Психология экстремальных ситуаций для спасателей и пожарных / Под общ.ред. Ю.С.Шойгу. М:Смысл, 2007. – 319 с.
12. Психология и педагогика. Военная психология /Под ред.А.Г.Маклахова. – СПб: Питер, 2004. – 464с.
13. Рабочая книга практического психолога: пособие для специалистов, работающих с персоналом /под ред. А.А.Бодальова, А.А.Деркача, Л.Г.Лаптева. – М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2001. – 460 с.
14. Екстремальна психологія: Підручник / За заг.ред. проф.. О.В.Тімченка – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502с.
15. Школьная психологическая служба: вопросы теории практики / И.В.Дубровина. – М.: Изд-во МГУ, 1991. – 202с.

References

1. Varij M.J., Kozyar M.M., Koval` M.S. Vijs`kova psy`xologiya i pedagogika: Posibny`k/ Za zag.red.M.J.Variya. – L`viv: Vy`d-vo «Spolom», 2003. – 624s.
2. Kozyar M.M. Ekstremal`no-profesijna pidgotovka do diyal`nosti u nadzvy`chajny`x sy`tuaciyax. – L`viv: «SPOLOM», 2004. – 376s.
3. Lebedev V.Y`.Ly`chnost` v ekstremal`nых uslovy`yax. – M.: Poly`ty`zdat, 1989. – 304 s.
4. Malky`na-Pых Y`.G. Эkstremal`nые sy`tuacy`y`. – M.: Y`zd-vo Eksmo, 2005. – 960s.

5. Samonov A.P., Vyatky`n B.A. Psy`xology`cheskaya podgotovka pozharnых. – Perm`: Kn. y`zd-vo, 1975.- 47s.
6. Stolyarenko A.M. Эkstremal`naya psy`xopedagogy`ka. – M.: YuNITI-DANA, 2002. – 607s.
7. Osnovy` psy`xologichnogo zabezpechennya diyal`nosti MNS: Pidruchny`k / Za zag.red.V.P.Sadkovogo. – X.:UCzZU. 2009. – 244s.
8. Osy`pova A.A. Spravochny`k psy`xologa po rabote v kry`zy`snыx sy`tuacy`yax. – Rostov n/D : Feny`ks, 2005. – 315s.
9. Organizaciya psy`xologichnoyi pidgotovky` osobovogo skladu pidrozdiliv Suxoputny`x vijs`k: Navchal`no-metody`chny`j posibny`k / Za red. G.P. Vorobjova. – L`viv: ASV, 2012. – 430 s.
10. Psy`xologichne zabezpechennya profesijnoyi diyal`nosti pracivny`kiv pozhezhno-ryatuval`ny`x pidrozdiliv MNS Ukrayiny`: [navchal`ny`j posibny`k]/ My`kola Andrijovy`ch Kry`shtal`. – Cherkasy`: Akademiya pozhezhnoyi bezpeky` imeni Geroyiv Chornobilya, 2011. – 226s.
11. Psy`xology`ya эkstremal`nыx sy`tuacy`j dlya spasatelej y` pozharnыx / Pod obshh.red. Yu.S.Shojgu. M:Smыsl, 2007. – 319 s.
12. Psy`xology`ya y` pedagogy`ka. Voennaya psy`xology`ya /Pod red.A.G.Maklaxova. – SPb: Py`ter, 2004. – 464s.
13. Rabochaya kny`ga prakty`cheskogo psy`xologa: posoby`e dlya specy`aly`stov, rabotayushhy`x s personalom /pod red. A.A.Bodal`ova, A.A.Derkacha, L.G.Lapteva. – M.: Y`zd-vo Y`n-ta psy`xoterapy`y`, 2001. – 460 s.
14. Ekstremal`na psy`xologiya: Pidruchny`k / Za zag.red. prof.. O.V.Timchenka – K.: TOV «Avgust Trejd», 2007. – 502s.
15. Shkol`naya psy`xology`cheskaya sluzhba: voprosы teory`y` prakty`ky`/ Y`.V.Dubrovy`na. – M.:Y`zd-vo MGU, 1991. – 202s.

Сирко Р.И.

ПРОБЛЕМА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПСИХОЛОГОВ К ЭСКТРЕМАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В статье исследуются проблемы профессиональной подготовки специалистов практической психологии к экстремальной деятельности в высших учебных заведениях. Анализируются цели и задания подготовки; характеризуются ее принципы, програмы и методы.

Ключевые слова: *учебная програма, экстремальная психология, стрессовое состояние, деструкты психики, профессионально-экстремальная подготовка.*

Sirko R.I.

THE PROBLEM OF PSYCHOLOGISTS TRAINING TO THE EXTREMELY ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article deals with the problems of professional trainings of practical psychology experts at special education establishments. The contents, purposes and tasks of profession extremely training are analysed; the principles, programs and methods are describes.

Key words: *curriculum, extreme psychology, stress, destructs of psyche, psycho-correction, profession extremely training.*

Сірко Роксолана Іванівна - кандидат психологічних наук, доцент, заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.